

לדחות את הפסח? אם כבר, להקדים

האם בגלל הקורונה נכון לדחות את פסח? דווקא בזמן של מגיפה קשה חג הפסח יכול לעודד אותנו ואפילו לרפא: למצה סגולת ריפוי שמונעת את המחלות מלכתחילה. חג שמח!

הנאשם: לוח השנה

בשנת 2020 כשפרצה מגיפת הקורונה מישהו בישראל הציע לדחות את חג הפסח בחודש? הוא טען שלרגל מגפת הקורונה והסגר שבעקבותיה לא תהיה לאנשים את השהות להתכונן כראוי לחג הפסח, ולכן הוא טוען שחייבים לדחות את החג בחודש ימים, במקום לחוג את הפסח בשמונה באפריל, לחוג אותו בשביעי למאי.

זה נשמע רעיון מוזר ביותר. לא זכור לי לאחרונה שדחו את חג הפסח או כל חג אחר, אבל באמת שההצעה הזאת מבוססת על משהו אמיתי.

כידוע, בלוח השנה היהודי יש מושג של שנה מעוברת. בשונה מהלוח הלועזי, שבו שנה מעוברת פירושו יום נוסף בחודש פברואר [29 לפברואר, בלוח היהודי שנה מעוברת היא שנה שנוסף בה חודש שלם. במקום שנים עשר חודשים, בשנה מעוברת יש שלושה עשר.

הסיבה שמוסיפים חודש היא בגלל שהתורה מצווה: "שמור את חודש האביב ועשית פסח לה' אלוקיך, כי בחודש האביב הוציאך ה' אלוקיך ממצרים" (דברים טז, א), וכדי שפסח יחול בתקופת האביב, חייבים מידי כמה שנים להוסיף חודש, אחרת חג הפסח יחול לפני בוא האביב. החודש הנוסף הוא תמיד אדר ב', לפני פסח.

אותו יהודי טען, שבגלל מגפת הקורונה צריך לעבר את השנה, דהיינו,

לדחות את הפסח בעוד חודש כדי שלעם ישראל יהיה את הזמן להתארגן לערוך סדר פסח כהלכתו.

האבסורד הוא, שכל זה היה רלוונטי לפני אלפיים שנה, כשהסנהדרין היו מקדשים את החודש ומעברים את השנה, וכל שנה הם היו מחליטים האם השנה תהיה מעוברת או לא. אבל כבר עברו 1700 שנה לערך מאז שהלל נשיאה תיקן את הלוח העברי, ומאז הכול עובד לפי הלוח, ולאף אחד אין את הסמכות לעבר שנים.

אותו אחד טען שמשבר הקורונה יצר מצב חירום, ולכן על הרבנים להתכנס ולעבר את השנה. הוא פנה לרבנות הראשית לישראל, וכנראה שהם אפילו לא מצאו לנכון להגיב על ההצעה הזאת. בצר לו הוא הגיש עתירה לבית המשפט העליון נגד הרבנות הראשית. בעתירה הוא פנה לבית המשפט שיורה לרבנות הראשית להשיב מדוע הם לא מוכנים לעבר את השנה עקב משבר הקורונה.

בית המשפט דחה את העתירה וענה לו שראשית, אין זה בסמכותם להכריח את הרבנות לעשות את זה. בנוסף, שופטי בית המשפט העליון ציטטו את הרמב"ם שרק לסנהדרין בארץ ישראל הייתה את הסמכות לעבר את השנה, והיות שהיום אין סנהדרין, הרי שלאף אחד אין את האפשרות לעבר את השנה.

מדוע לכתוש את הנחש שמרפא?

אבל כמו תמיד בהיסטוריה היהודית כבר קרה סיפור דומה. לפני כאלפיים ושבע מאות שנים מלך בירושלים חזקיהו המלך. אביו, שמלך לפניו, היה עובד אלילים. הוא סגר את בית המקדש ובנה מזבחות לעבודה זרה בכל העיר.

לעומת זאת בנו היה איש צדיק, וכשהוא עלה לכס המלכות, שבועיים לפני פסח, הוא מיד חידש את העבודה בבית המקדש, וקרא לכל עם ישראל לבוא ולחגוג את חג הפסח בירושלים, אבל כדי שיהיה זמן להיטהר ולטהר

את בית המקדש הוא דחה את הפסח בחודש. איך הוא עשה את זה? הוא עיבר את השנה. הוא הכריז על חודש ניסן כאדר ב'. ואכן, עם ישראל בא וחגג את אותו פסח בשמחה גדולה (דה"י ב, ל).

התלמוד במסכת פסחים מביא שישה מעשים שחזקיהו המלך עשה בימי מלכותו, והגמרא אומרת שעל שלושה מהם חכמי דורו הסכימו אתו, ולשלושה מהם התנגדו. אחד הדברים שחכמים לא הסכימו אתו היה על כך שהוא עיבר את השנה, היות שהוא עשה את זה מאוחר מדי, "עיבר ניסן בניסן" (פסחים נו, א).

מאידך, הגמרא מתארת מעשה אחר שהוא עשה שחכמים דווקא הודו לו על כך. זה קשור למשהו שקרה לעם ישראל בזמן שהותו במדבר.

בפרשת חוקת מסופר שעם ישראל התלונן שוב, "למה העליתונו ממצרים למות במדבר, כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם הקלוקל. וישלח ה' בעם את הנחשים והשרפים וינשכו בעם". מיד משה התפלל לקב"ה, וה' ענה לו: "עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשוך וראה אותו וחי". נס נפלא! כל מי שהסתכל על הנחש מיד התרפא (לנס כזה אנו מצפים היום?).

אומר רש"י: "וכי נחש ממית או מחיה? אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים" (חוקת כא, ח). דהיינו, התרופה לא הייתה 'נחש הנחושת', אלא הוא גרם להם להסיט את המבט כלפי מעלה, והטיית הראש הזכירה להם את הקב"ה, ושעבדו לבם לאביהם שבשמים הם התרפאו.

אותו נחש מנחושת שמה ייצר היה קיים במשך מאות רבות של שנים, עד לתקופת חזקיהו. בא חזקיהו ו"כתת נחש הנחושת". מדוע? "לפי שהיו טועין אחריו" (רש"י נו, א). אנשים סימנו אותו בתור אליל. הם אמרו לעצמם, 'הנה הנחש העשוי מנחושת יהיה זה שיציל אותנו ממחלות', במקום לזכור שהנחש הוא אמצעי בלבד, והקב"ה הוא זה שמרפא את האדם. לכן חזקיהו החליט לכתוש אותו, כדי שלא ישמש את ההיפך ממטרתו המקורית, ועל המעשה הזה חכמים הסכימו איתו.

מורל, אמונה ורפואה

אבל, הרעיון לדחות בשנה שעברה את חג הפסח בחודש הוא רעיון מאוד לא טוב. ההיפך הוא הנכון. דווקא בזמן שכולם נמצאים בסגר, והרבה אנשים בבידוד, זקוקים לחג הזה יותר מתמיד. כשכולם יושבים בבתיים שפופים ומדוכאים, ולא יכולים להתאחד עם יקיריהם ולא יודעים מה ילד יום [?] אין כמו חג הפסח, לעורר את עם ישראל ולעלות את המורל. בליל התקדש החג כולם יניחו את המכשירים החכמים, ישכחו את הצרות ויחגגו את יציאת מצרים.

והעיקר הוא שהם יאכלו מצה. הרבי בהגדה מצטט את הזהר שמצה זה "מיכלא דמיהמנותא" - "מאכל אמונה". מדוע? כי זה מזכיר לנו את האמונה שהייתה לאבותינו ביציאת מצרים, שהיו מוכנים ללכת למדבר בלי שום ערבויות והבטחות, מבלי לדעת איך הם יצליחו להתקיים שם.

הם האמינו בה' ובמשה עבדו שלא יטוש את עמו, וכמו שהנביא ירמיהו משבח את ישראל, "זכרתי לך חסד נעורידך [?] לכתך אחרי במדבר" (ירמיהו ב, ב). ולכן, כשיהודי אוכל מצה זה נותן לו 'זריקת אמונה'. וכמו שהרבי אומר: "ע"י אכילת מצה כפשוטה [?] הנה זה מחזק את כח האמונה".

וזה מביא לסגולה השנייה של המצה: "מיכלא דאסוותא" [?] "מאכל רפואה". כי כשלאדם יש אמונה חזקה בה', הוא מלכתחילה לא חולה רוחנית, וכתוצאה מכך לא חולה בגשמיות. המסר הוא, שכשיהודי מקבל זריקה של אמונה בה' הרי כתוצאה מכך הוא "מלכתחילה אינו בא לידי חולי" (הגדה של פסח ע' ל"ד). מה שנקרא בימינו [?] 'רפואה מונעת'.

אנו זקוקים לפסח יותר מתמיד. לדחות אותו [?] בוודאי שלא, אם כבר היו צריכים להקדים אותו.